

Perunasyöpä

Synchytrium endobioticum (Schilbersky) Percival

Perunasyöpä on *Synchytrium endobioticum*-sienen aiheuttama, perunan mukuloita pilaava kasvitauti, jonka oireena ovat mukulan pinnalle muodostuvat rosopintaiset kasvaimet. Tauti leviää saastuneen mullan mukana ja säilyy maassa jopa 20 vuotta. Perunasyöpä on kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) tarkoittama torjuttava kasvintuhooja, jota havaittaessa tai epäiltäessä on otettava yhteyttä kasvinsuojeluviranomaisiin. Suomessa perunasyöpää esiintyy jonkin verran omakotitalstoilla.

Perunasyöpäkasvain on väriltään vaalea taudin alkuvaiheessa. Kuvat: Evira

Taudin edetessä perunasyöpäkasvaimet mätänevät ja tummuvat.

Isäntäkasvit ja levinneisyys

Suomessa peruna on *Synchytrium endobioticum*-sienen ainoa isäntäkasvi. Pohjois-Amerikassa tautia esiintyy myös luonnonvaraisissa kasveissa. Perunasyöpä on kotoisin Andien alueelta Etelä-Amerikasta, mutta nykyään se on maailmassa laajalle levinnyt. Euroopassakin tauti on yleinen. Suomessa perunasyöpä oli aikaisemmin yleinen, mutta enää sitä ei esiinny ammattiviljelmillä syöväkestävien perunalajikkeiden käytön yleistyttyä.

Oireet ja taudin kehittyminen

Nuorissa, kasvavissa perunan mukuloissa perunasyöpä aiheuttaa kukkakaalimaisten rosopintaisen kasvaimien muodostumista. Kasvaimia muodostuu myös varren maanalaiseen osaan. Kasvaimet syntyvät taudinaiheuttajan tartuttamista turvonneista kasvisoluista. Heikko saastunta ilmenee pieninä, rupimaisina kasvaimina. Pahoin saastuneessa mukulassa kasvaimet peittävät koko mukulan pinnan. Vanhoihin mukuloihin perunasyöpä tarttuu silmukohtien kautta. Tällöin kasvaimet muodostuvat silmukohtiin. Väriltään perunasyöpäkasvaimen pinta on kasvukaudella vaalea, mutta myöhemmin kasvaimet tummuvat mätänemisen myötä ja hajoavat lopulta. Perunasyöpä ei yleensä aiheuta oireita kasvin maanpäällisissä osissa. Kasvien elinvoima saattaa kuitenkin heikentyä ja varren tyvellä saattaa näkyä pieniä vihertäviä pahkoja.

Elinkierto ja leviäminen

Perunasyöpä leviää saastuneiden mukuloiden välityksellä. Syksyllä perunasyöpäkasvaimissa muodostuu taudinaiheuttajasiemen lepoasteita. Ne ovat paksuseinäisiä, hyvin kestäviä ja voivat

säilyä maassa tartutuskykyisinä kymmeniä vuosia. Perunasyöpäkasvainten hajotessa itiöpesäkkeet joutuvat maahan. Keväällä itiöpesäkkeistä purkautuu maahan parveiluitiöitä. Itiöt liikkuvat maassa olevassa vedessä isäntäkasvin luo ja tunkeutuvat perunan mukuloihin. Niissä sieni muodostaa itiöpesäkkeitä, joista purkautuu uusia parveiluitiöitä. Uusien tartuntojen seurauksena kasvaimet suurenevät.

Ilmoitusvelvollisuus ja tarkastukset

Perunasyöpä on torjuttava kasvintuhooja. Perunasyövän todetuista tai epäillyistä esiintymistä on viipymättä ilmoitettava Eviran tai ELY-keskuksen kasvintarkastajille. Kasvintarkastaja tutkii havaintopaikan ja selvittää taudin esiintymisen.

Torjunta ja leviämisen estäminen

Koska perunasyöpä on torjuttava kasvintuhooja, kasvinsuojeluviranomaiset antavat sen torjunnasta viljelijälle kirjallisen torjuntapäätöksen. Perunasyövän esiintyessä määrätään saastuneet perunan mukulat ja varsisto hävitettäväksi. Saastuneeksi todetulla alueella saa viljellä perunaa vasta, kun tautia aiheuttava sieni on todettu hävinneeksi alueelta. Saastuneeseen alueeseen rajoittuvilla alueilla saa viljellä vain perunasyövän kestäviä lajikkeita. Saastuneita kasveja tai kasvinosia saa kuljettaa pois tilalta tai varastopaikalta vain luvanvaraisesti. Saastunutta maa-ainesta, muuta kasvualustaa, lantaa tai kompostia ei saa kaupata eikä luovuttaa viljelytarkoituksiin. Puhtaan, sertifioitun siemenperunan ja kestävien perunalajikkeiden käyttö ovat hävittäneet taudin ammattiviljelmiltä.

Lisätietoja: Evira/Kasvinterveysyksikkö ja ELY-keskusten kasvintarkastajat

Eviran ohje 14714, 31.8.2011

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Mustialankatu 3, 00790 HELSINKI
Puh. 020 690 999 • Faksi 020 77 24350
etunimi.sukunimi@evira.fi • www.evira.fi

Livsmedelssäkerhetsverket Evira
Mustialagatan 3, 00790 HELSINGFORS
Tel. 020 690 999 • Fax 020 77 24350
förnamn.efternamn@evira.fi • www.evira.fi

Finnish Food Safety Authority Evira
Mustialankatu 3, FI-00790 HELSINKI, Finland
Tel. +358 20 690 999 • Fax +358 20 77 24350
firstname.lastname@evira.fi • www.evira.fi